

Ludvik Olas

IZSELJEVANJE IZ PREKMURJA

Referat na 25. zborovanju slovenskih zgodovinarjev v Murski Soboti, 1.—3. oktobra 1990.

Naslov referata mi narekuje, da obravnavam trajne migracije iz Prekmurja v preteklosti. Vseh oblik sezonskih migracij pa se dotikam le v toliko, v kolikor so prve z njimi pogojene. Izselsjevanje prekmurskega prebivalstva ima že večstoletno tradicijo. Vire o njem imamo že iz 18. in 19. stoletja. Za starejša so poglavitni verski in politični vzroki, čimbolj pa se pomikamo v naš čas, tem bolj stopajo v ospredje socialno ekonomski vzroki. Kot smo geografi in zgodovinarji že večkrat zapisali, so se Prekmurci že v prvi polovici 18. stoletja izselsjevali na Madžarsko v županijo Somogy.¹ Izselsjevanje je sprožil po eni strani verski pritisk, na prekmurske protestante v času protireformacije, po drugi strani pa turška pustošenja, ki so privedla do delne ali tudi popolne opustelosti mnogih madžarskih vasi. Vanje je protestantom naklonjena zemljiška gospoda naseljevala prekmurske evangeličane kot delovno silo. Naseljevali so jih bodisi v obliki novih naselij (vas Liszo na marofu grofice Draskovics) ali pa v že obstoječa in le delno opustošena naselja (Vesze, Porrogszentkirály, Szand . . .). V vas Liszo se je samo leta 1719 priselilo 14 družin. Za Szand navajajo, da je število prekmurskih (vendskih) priseljenih družin od leta 1745 do leta 1867 naraslo na 41. Za to naselje še navajajo, da so prvi doseljenci prišli iz puconaskega in hodoškega območja. Točnega števila preseljenih ne vemo. Bilo jih je pa mnogo, ker so imeli tam lastne fare in šole, v katerih je potekalo bogoslužje in pouk v slovenskem (prekmurskem) jeziku vse do leta 1830. Močno sled so pustili tudi v slovenski kulturi, kajti tu je Števan Küzmič po grškem izvirniku prevedel Novi zakon v prekmursko narečje. Slovenski jezik je danes odtođ že izginil, prisotni so pa sledovi v priimkih med ljudmi, zlasti na pokopališču (Lanjšček, Lepoša, Smodiš, Küzmič, Lovenjak in drugi).

Vzroki za izselsjevanje konec 19. in v 20. stoletju so — kakor smo že dejali predvsem socialno ekonomski. Da bi razumeli poznejše izvajanje, si moramo te podrobneje ogledati. Prekmurje je obmejna, narodnostno mešana in gospodarsko nerazvita slovenska pokrajina. Podobne razmere se pojavljajo tudi v njegovem sosedstvu na madžarski in avstrijski strani. Őrség in južni Burgenland uvrščajo med najmanj razvite pokrajine Madžarske in Avstrije. Ne pretiravamo, če rečemo, da smo tu v najmanj razvitem kotu treh sosednih držav. Vzroki za to zaostalost tako ne prihajajo samo iz ene strani, niti jih ne kaže iskati samo v naravogeografskih vzrokih. Dolini Mure in Rabe so stoletja sekale politične meje in zavirale pretok ljudi in blaga. Skoraj do 18. stoletja so pustošili tukaj turški vpadi, medtem ko je bila ostala Slovenija z Vojno krajino pred njimi zavarovana. To je tudi pripomoglo, da so se obravnavane pokrajine izognile pomembnejše mednarodne prometne poti.

Po prvi svetovni vojni je bilo Prekmurje s trianonsko mirovno pogodbo priključeno k matični Sloveniji. Z državno mejo, ki je bila dokončno zakoličena leta 1924,² je bilo zadoščeno narodnostnim težnjam, toda ta je prerezala vse prometno omrežje, ki je Prekmurje povezovalo s takratnim gospodarskim zaledjem. Prerezala je železniški progi pri Hodošu in Lendavi in regionalne ceste pri Cankovi, Kuzmi, Hodošu, Prosenjakovcih, Dobrovniku in Dolgi vasi

¹ Sándor Mesterházy: A somogyi ágostai hitvallásu evangélikus keresztyény egyházmegye története, Nagykanizsa 1932.

² Matija Slavič: Prekmurske meje v diplomaciji. Slovenska krajina. Beltinci 1935, str. 83—108.

pri Lendavi. To je bil velik udarec za gospodarski razvoj naše pokrajine, katerega posledice še vse do danes nismo odpravili. Prekmurje še danes nima z osrednjo Slovenijo primerne sodobne cestne povezave. Ukinili smo tudi železniško progo od Murske Sobote do Hodoša. Novonastala državna meja in z njo stopnjevana prometna izoliranost je močno prizadela razvoj kmetijstva.

To je izgubilo svoje tržišče v sosedni Avstriji, v katero so kmetje Goričkega in Ravenskega prodajali predvsem živino, sadje in vino. Posledica tega je bil upad števila živine,³ deloma pa zaradi tega tudi vinogradov, ki so bili prizadeti po trtni uši, niso obnavljali v taki meri kot v sosednem štajerskem delu. Agrarno Prekmurje je tako doživelo močan udarec v svoji osnovni gospodarski panogi — kmetijstvu. Gospodarski razvoj je zastal, prebivalstvo pa naraščalo. Možnosti za zaposlitev v neagrarnih dejavnostih ni bilo, zato so si revnejši sloji poiskali kruh s sezonskim delom, ki se je često spremenilo v trajno izselitev. Posredno je sezonski zaslužek prispeval tudi k nakupu kmetij izven Prekmurja, zlasti na štajerskem delu Pomurja in k trajnemu izseljevanju.

Da bi določili smeri izseljevanj in sklepali na število izseljencev v času največjih izseljevanj, h katerim prištevamo že tudi leta po drugi svetovni vojni, smo obdelali štiri prekmurska naselja. Dve na Goričkem (Sebeborci, Krnci) in dve na ravnini (Bratonci, Lipovci). Rezultate prikazujemo v tabeli.

Število izseljenih v državo	Iz Goričkega		Iz ravnine		Skupaj	
	št.	%	št.	%	št.	%
Jugoslavija	11	12,0	98	50,0	109	38,2
ZDA	37	40,7	26	13,3	63	22,1
Francija	19	20,9	41	21,0	60	21,1
Avstrija	5	5,5	2	1,0	7	2,5
Argentina	5	5,5	—	—	5	1,8
Kanada	4	4,4	12	6,1	16	5,6
Urugvaj	4	4,4	—	—	4	1,4
Madžarska	3	3,3	4	2,6	7	2,5
Nemčija	1	1,1	2	1,0	3	1,1
Češkoslovaška	1	1,1	1	0,5	2	0,7
Sovjetska zveza	1	1,1	1	0,5	2	0,7
Avstralija	—	—	5	2,5	1	0,3
Italija	—	—	1	0,5	1	0,3
Velika Britanija	—	—	1	0,5	1	0,3
Skupaj	91	100	194	100	285	100

Iz goričkih vasi je več kot polovica izseljenih iz časa pred prvo svetovno vojno. Samo v ZDA jih je odšlo 40,7 %. Na ravnini pa so močnejše zastopana izseljevanja med obema vojnoma in po njej. Odstotki v tabeli nam kažejo glavne razvojne tendence izseljevanja. Goričko je bilo prej prenaseljeno kot ravnina, zato ga je val izseljevanja prej zajel. Trajno izseljevanje pred vojno je bilo tam najmočnejše. Ne samo v ZDA, tudi na Apaško ravnino so se Goričanci izseljevali že pred letom 1914. Na ravnini je prišla prenaseljenost pozneje do izraza. Tu je bilo več veleposestniške zemlje, ki je ljudi zaposlovala ali pa je pozneje po eni ali drugi poti postala njihova last.

Izseljevanje v Ameriko ni imelo pri Prekmurcih takoj značaj trajnih migracij. Velik del se je sprva z zaslužkom vrnil, si uredil dom, izplačal dediče, dokupil zemljo ali novo kmetijo izven Prekmurja. V Sloveniji so odhajali čez ocean predvsem moški, v Prekmurju pa tudi ženske skoraj v enaki meri (40 %). Zelo zgovorna je starost izseljenih. 62 % je bilo mlajših od 20 let. Odhajali so brez kapitala in strokovne usposobljenosti, zato so se v Ameriki zaposlili le v nižjih kategorijah dela. Izhajali so iz kmečkih družin, toda 80 % je dobilo delo v industriji. To velja predvsem za izseljence v ZDA, ne pa tudi za selitve med

³ Ferenc Horváth: Zgodovina gospodarstva v delu Prekmurja, ki je pripadalo Železni županiji. Casopis za zgodovino in narodopisje. Založba Obzorja Maribor, 1989. Str. 177—185.

obema vojnama. Odseljeni v Urugvaj, Argentino in Kanado so si že v večji meri našli delo na zemlji ali v obrti. Poudariti moramo še, da je bil za izselitev v Ameriko potreben kapital, in zato po tej poti niso odhajali socialno najnižji sloji prebivalstva. Potomci bajtarjev, najemnikov so se morali zadovoljiti z delom in izselitvijo v Avstrijo, Madžarsko, med vojnoma v Francijo in Nemčijo.

O trajnem izseljevanju iz Prekmurja so spregovorile tudi druge znanosti, malo pa je bilo povedano o preseljevanju Prekmurcev čez Muro v drugi del Pomurja, zato bomo temu posvetili nekoliko večjo pozornost.

Trajne selitve Prekmurcev v štajerski del Pomurja

Pomurje deli reka Mura na levi prekmurski in desni štajerski del. Naravnogeografski pogoji so na obeh straneh reke več ali manj enaki, zato bi lahko pričakovali tudi enako stopnjo gospodarskega in populacijskega razvoja. V resnici pa ni tako. Skozi dolga stoletja je oba bregova ločila politična meja, ki je priključevala Prekmurje k agrarno fevdalni Madžarski, štajerski del Pomurja pa h gospodarsko razvitejši Avstriji. Ta ločitev je pripomogla, da sta oba dela doživela različen razvoj, podoben onemu v njunih matičnih državah.

Avstrijo je val industrializacije zajel mnogo prej kot Ogrsko. Nedaleč od Štajerskega Pomurja so zrastle pomembnejši urbanoindustrijski centri Maribor, Zagreb in deloma tudi Ptuj, ki so sproti požirali delovno moč, ki je bila na kmetijah odveč. »Beg z dežele« se je tu odvijal po poti kot jo poznamo v ostali Sloveniji. Zanj so bili tu dani pogoji. K temu je mnogo pripomogla sorazmerno zgodnja zgraditev glavne štajerske železnice v bližini, kakor tudi pozneje železnice na štajerski strani Mure. Prirastek prebivalstva se je vedno uravnoval z razvojem proizvodnih sredstev. Med štetjema 1869 in 1910 je prebivalstvo naraslo za 14,2 %, med štetjema 1931 in 1953 pa za 12,4 %. Gibanje prebivalstva nam kaže enakomeren razvoj brez močnejših amplitud.⁴ Prednost kmetijstva na štajerski strani Mure se odraža tudi v tem, da se je v okviru Avstrije že zgodaj ootreslo fevdalnih vezi. Glede na to je imelo že daljšo tradicijo in izkušnje. Za svoje poljske pridelke, pa tudi za vino, je našlo vedno trg v relativno gorati Avstriji, ki je imela v primerjavi z Ogrsko manj kmetijske površine in več neagrarnega prebivalstva.

Prekmursko kmetijstvo je imelo v okviru Madžarske drugačno razvojno pot. Posledice zastarelega fevdalnega družbenega reda so se tu čutile še v prvih desetletjih dvajsetega stoletja. Prekmurski tlačan razen »gorne desetine«, to je dajatve vina, ni dajal drugih dajatev za selišče, ki ga je dobil od grofa, pač pa mu je moral zanj vsako leto odslužiti določeno število delovnih dni. Za celo selišče, ki je merilo 36 oralov, je moral letno odslužiti 100 delovnih dni. Glede tega Prekmurje ni bilo izjema. Podobne odnose so poznali narodi vzhodno od Labe in Litve od Baltskega do Jadranskega morja, predvsem pa prebivalci ogrskih pokrajin.⁵ Če pri tem odštejemo zimsko sezono, čas slabega vremena in praznike, vidimo, da je večji del delal pri veleposestniku. Hote ali nehoti je moral lastno posestvo zanemarjati. Stremel je za tem, da na njem pridelava za takratne minimalne potrebe svojega že tako nizkega standarda. V primeru, da bi bil pri grofu zadolžen le z desetino, bi se lahko uspešneje usmeril na delo na lastnem selišču. Dajatev veleposestniku bi ga prisilila v intenzivnejšo obdelavo. Tako pa je posestvo živalarilo, obdelovanje zemlje je bilo primitivno, ob železnem so uporabljali še lesen plug. Tudi srednjeveliki kmetje niso bili sposobni pridelati dovolj kruha za številno družino.

Leto 1848 je našlo prekmurskega kmeta nepripravljenega, brez pravih izkušenj in tradicije. Poseben udarec mu je bila na novo vpeljana davčna obveznost. Usmeril se je v žitno poljedelstvo, katerega pridelek je imel na Ogrskem

⁴ Svetozar Ilesič: Glavne geografske poteze in problemi Pomurja. Geografski zbornik, Murska Sobota 1959.

⁵ Bogo Grafenauer: Prekmurski Slovenci v zgodovini. Murska Sobota 1961.

močno konkurenco. Presežek pridelka ob ugodnih letinah je največkrat našel trg preko Radgone v Avstriji. V kolikor se mu je ta smer zaprla, se je le z nizko ceno preko prekupčevalcev prerinil na madžarski trg. Večkrat so kmetje poljske pridelke tudi ilegalno prevažali čez mejo v Avstrijo. V zameno so si kupovali industrijske izdelke, ki so bili tam cenejši. Podoben problem je bil z vinom. Kar ga je šlo v prodajo, ga je večinoma odkupila Radgona. Tako kljub relativno ugodnim naravnim pogojem v Prekmurju ni bilo pravih možnosti za razvoj kmetijstva.

Agrarna Madžarska je bila v obravnavanem času še skoraj brez industrije, zato do konca 19. stoletja v Prekmurju ne opazimo normalnega odtoka viška prebivalstva iz vasi v mesto. Naravni prirastek pa je bil močan in prebivalstvo je temu primerno naraščalo. Od prvega popisa leta 1869 pa do štetja prebivalstva leta 1910 je naraslo za 46,2 % (v štajerskem Pomurju v istem času le za 14,2 %). Glede na takratno stopnjo gospodarskega razvoja je bilo Prekmurje že prenaseljeno. Kmečka posest se je drobila. Delo in kruh je bilo treba najti drugje. Največkrat ga je dala sezonska oblika zaposlitve, ki je trajala le v poletni sezoni; pozimi se je sezonski delavec vračal na domačo kmetijo, na kateri si je ustvaril dom. Zemljo si je tako delilo več potomcev med sabo. S tem pa se je zemlja drobila in posest slabila. Pri tem ni odveč, če se na kratko seznamimo s pravicami in načinom dodelitve zemlje pri ogrskih plemenitaših. Med madžarskimi plemenitaši in ostalim prebivalstvom ni bilo tako velike razlike kot drugje v Srednji Evropi. Med njimi je bila dovoljena tudi zakonska zveza. V kolikor se je ženska neplemenitega rodu poročila s plemenitašem, je s poroko pridobila vse pravice moža (tudi plemiški naslov) in jih obdržala tudi če je mož umrl. Enake pravice je pridobil in obdržal tudi možki, če se je poročil z ženo plemenitega rodu. Plemenitaški naslovi so prešli tudi na potomstvo takega zakona, z njimi pa tudi delež v lastnini posestva.⁶ Tako ima drobljenje posesti na Ogrskem globlje korenine in je po letu 1848 prešlo tudi na posest osvobojenega kmeta. Drobila se je do take mere, da številnih kmečkih družin ni mogla več preživeti. Izseljevali so se posamezniki in tudi družine. Relativno ugodnejše razmere so jih privabile tudi v štajerski del Pomurja. Pred prvo svetovno vojno so se v to smer selili le posamezniki, ki so si na desnem bregu Mure poiskali delo kot poljski delavci ali pa so se zaposlili kot hlapci ali gospodinjske pomočnice pri večjih kmetih. Prihajali so le kot delovna sila, brez denarnih sredstev in namena, da si tam kupijo manjšo kmetijo, kot se je to dogajalo pozneje. To preseljevanje je zajelo le ravni del Pomurja.

V drugačni luči se nam kažejo migracije v prvem desetletju dvajsetega stoletja, ko se je na štajersko stran Pomurja preselilo 143 Prekmurcev in že tudi 29 družin. Večina teh je prihajala z ravnega dela Prekmurja (83,2 %), z manjšim odstotkom (16,8 %) pa je deležno tudi že Goričko. Znaten del teh je sprejelo že Apaško polje (38,4 %), manj vzhodni del Slovenskih goric (20,3 %), največ pa Mursko polje (41,2 %).

Na okrepljeno preseljevanje v obravnavanem obdobju je vplivalo več dejavnikov. Število prebivalstva se je pred prvo svetovno vojno približalo današnjemu stanju in nastala je velika populacijska napetost. V tem času so se že začeli vračati s sezonskim zaslužkom prvi sezonci iz tujine, tudi iz Amerike. Na desnem bregu Mure se jim je nudil ugodnejši nakup kmetij, zato so malo kmetijo v Prekmurju prodali, dodali sezonski zaslužek in kupili primernejšo v Prlekiji. Družbenogospodarske razmere so se na desnem bregu Mure razvijale njim v prid. Gradec je postal v tej dobi že močnejši urbano-industrijski center ter kot tak pritegoval mlado kmečko prebivalstvo v svojo bližino. Njegov vpliv je močnejše zajel Apaško polje. Močnejše sta se razvijala tudi Maribor in Zagreb, ki sta odtegovala mlado prebivalstvo še iz ostale Prlekije. Tu beg z dežele ni zajel samo presežka delovne sile na kmetih, ampak je sprožil tudi

⁶ Béla Kempelen: A nemesség. Budapest 1907.

preseljevanje posestnikov v neposredno okolico večjih mest. Ta posestva so v veliki meri pokupili Prekmurci po sorazmerno ugodnih cenah. Ves ta čas se je čez Muro preseljevalo le kmečko prebivalstvo.

Med obema vojnama, ko so se migracijske poti čez ocean več ali manj zaprle, je naraslo število preseljenih čez Muro. V dobrih dvajsetih letih se je preselilo iz Prekmurja 255 družin s 1085 prebivalci.⁷ Praznilo se je predvsem gosteje naseljeno Dolinsko (58,9 % preseljenih), manj Goričko (26,1 %) in najmanj Ravensko (15,8 %). Slaba polovica preseljenih (44 %) je našla nov dom na Murskem polju, 23,1 % na Apaškem polju, ostali (32,9 %) pa so se morali že zadovoljiti z gričevnatim delom Prlekije. Pri preseljevanju so odločali pomembni dejavniki, ki so bili odraz gospodarskega in političnega razvoja v svetu, kakor tudi domačih razmer. Eden najvažnejših je bila splošna gospodarska kriza, ki se je najmočneje odražala v letih 1932 do 1936. Pripomogla je k močni zadolženosti prekmurskih kmetov. To je poleg Goričancev v veliki meri poglavo v svet tudi Dolince. Francija in v manjši meri Nemčija sta postali v tem času rešilni bilki zadolženemu prekmurskemu kmetu. 26.052 Prekmurcev⁸ je našlo v tem desetletju zaslužek v omenjenih državah po legalni poti; zaradi omejevanj pri izdajanju potnih listov se jih je mnogo izselilo po ilegalni poti.

Na priseljevanje na desnem bregu Mure je odločal še politični dejavnik. Po nastopu nacizma v Nemčiji je Kulturbund razvil močno propagando, ki naj bi preprečila naseljevanje Slovencev na Apaško polje. Pospeševali so celo priseljevanje nemških posestnikov na omenjeno območje. Zadeva je šla tako daleč, da je vmes posegla jugoslovanska vlada, ki je s posebnim zakonom prepovedala priseljevanje Nemcev na Apaško polje. Rezultat je bil ta, da je delež priseljenecv na Apaško polje močno padel. Glavni tok se je preusmeril na Gornje Mursko polje in v spodnjo Ščavniško dolino.

Druga svetovna vojna je preseljevanje čez Muro zavrla. Od leta 1941 do 1945 se je preselilo le 68 Prekmurcev, kar znaša le 3 % vseh preseljenih.

Trajno izseljevanje Prekmurcev v pokrajine na desnem bregu je dobilo po drugi svetovni vojni drugačno vsebino in oblike. K temu je močno pripomogla načrtna kolonizacija Apaškega polja, ki je naseljevala zemljišča izseljenih Nemcev. Za preselitev ni bil več potreben sezonski zaslužek niti prodaja posestva v Prekmurju, kmetija s stanovanjskim in gospodarskim poslopjem je bila interesantom podarjena. Pri preseljevanju ni več odločal kapital, temveč drugi kriteriji. Tako se je na Apaško polje po vojni priselilo tudi mnogo ljudi, ki za kmetovanje niso imeli potrebnih izkušenj, niti prave volje. Prihajali so tudi iz ostalih pokrajin Slovenije in mnogo teh se je s propadlih kmetij pozneje tudi izselilo. Trdimo lahko, da je bil dotok iz Prekmurja tudi v povojnem obdobju dokaj stabilen.

Od konca vojne leta 1945 pa do popisa prebivalstva leta 1953, na katerega popisnem materialu slonijo naši podatki, se je iz Prekmurja na desni breg Mure odselilo 962 prebivalcev, kar je le za 123 manj, kot prej v petintridesletni dobi. Največji delež so tudi v tem času imeli preseljenci iz Dolinskega (65 %), znatno manjši je bil z Goriškega (18,9 %) in Ravenskega (16 %). V vsem obdobju preseljevanj čez Muro je v obravnavanem času Apaško polje po deležu preseljenih prvič v ospredju (40,9 %), na drugem mestu je Mursko polje (36,9 %).

Do druge svetovne vojne je bilo doseljevanje Prekmurcev na Apaško polje predvsem domena Goričancev in Ravencev. S kolonizacijo pa se je odprla pot tudi nižjim slojem gosto naseljenega Dolinskega, iz katerega se je v osmih letih preselilo 625 ljudi, ki tvorijo 51,4 % preseljenih Prekmurcev na Apaško polje po vojni. Goričanci (182 preseljenih) so se v tem obdobju močneje selili

⁷ Ludvik Olas: Razvoj in problemi sezonskega zaposlovanja prekmurskega prebivalstva. Geografski vestnik. Ljubljana 1956, str. 176–208.

⁸ Ludvik Olas: Migracije Prekmurcev v štajerski del Pomurja. Geografski vestnik. Ljubljana 1963, str. 15–34.

na Mursko polje (43,4 %) in v gričevnato Prlekijo (32,5 %), ki jim je bila po obliki površja bolj domača.

Preseljevanje Prekmurcev v štajerski del Pomurja je, kot smo videli, sprožila različna stopnja gospodarske razvitosti na obeh straneh reke Mure. Iz Prekmurja so se izseljevale socialno najbolj ogrožene plasti prebivalstva. Kot take so jih v Prlekiji tudi sprejeli. Dokler je na Apaškem polju živelo v večini nemško prebivalstvo, je priseljena slovenska družina dobila mesto le na vaškem obrobju. Takoj po vojni v času kolonizacije pa so veljala druga pravila, ugodnejša za tiste, ki so zemljo in kmetije delili.

Današnji tokovi selitev prebivalstva na obeh straneh reke Mure so drugačni in podvrženi drugim zakonitostim. Prekmurska ravnina je postala s hitrejšim razvojem in urbanizacijo področje priseljevanj. Proučiti bi morali te današnje migracijske tokove in priložnost se nam nudi že prihodnje leto, ko bo popis prebivalstva. Lotiti bi se morali popisnega materiala, ker objavljeni podatki tega ne omogočajo:

Zusammenfassung

AUSWANDERUNG AUS PREKMURJE

Ludvik Olas

Die anhaltende Auswanderung aus dem im Grenzgebiet liegenden und mit ländlicher Bevölkerung zu dicht besiedelten Prekmurje hat schon eine jahrhundertlange Tradition. Bedingt wurde sie zunächst durch religiöse, in jüngerer Zeit aber immer mehr durch sozial-ökonomische Gründe. Zur Zeit der Gegenreformation wanderten die Protestanten aus dem mittleren und nordöstlichen Hügelland Goričko nach Ungarn, in die Pfarre Somogy aus. Dort wurden sie von den dem Protestantismus zugeneigten Feudalherren angesiedelt. Es liegen keine genauen Angaben über die Zahl der Auswanderer vor, es müssen allerdings so viele gewesen sein, daß sie dort ihre eigenen slowenischen Pfarren und Schulen hatten. Die slowenische Sprache ist aus dieser Gegend schon verschwunden, aber unter der Einwohnerschaft, vor allem auf den Grabmälern, sind alte, für Prekmurje charakteristische Familiennamen zu finden.

In der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts und in den Jahren vor dem Ersten Weltkrieg wurde Prekmurje von einer starken Woge der Auswanderung nach Übersee, vornehmlich in die Vereinigten Staaten, erfaßt, die vom Burgen- und vom Raabland aus auf das slowenische Gebiet übergriff. Am meisten wurden die im Grenzgebiet liegenden Dörfer von Goričko entvölkert. In einigen von ihnen befand sich laut Volkszählung von 1910 bis zu ein Viertel der Bevölkerung im Ausland. Im Tiefland von Prekmurje ist in dieser Zeit keine so intensive Bevölkerungsabwanderung zu verzeichnen. In der Zwischenkriegszeit, als die saisonabhängige Erwerbstätigkeit der Bewohner aus Prekmurje in den europäischen Ländern einen Höhepunkt erreichte, siedelten sich viele von ihnen dort auch für immer an. Die meisten in Frankreich, es folgen Österreich und Deutschland. Ein Großteil der Saisonarbeiter kehrte jeden Herbst mit seinem Verdienst heim, richtete Haus und Hof her und verbrachte den Winter mit seiner Familie.

Die Einwohner von landwirtschaftlich überbevölkertem Prekmurje wanderten in der behandelten Zeit auch in die unmittelbare Umgebung, vor allem auf das rechte Murufer, d. h. auf das Murfeld, das Feld von Apače und in die Gegend um Radgona aus. In diese Richtung wanderten zunächst nur einzelne ab, die Arbeit auf größeren Bauernhöfen fanden, später aber auch ganze Familien. Diese verkauften oft ihr kleines Anwesen in Prekmurje, legten ihren Verdienst von der Saisonarbeit dazu, um dann einen angemesseneren Besitz im steirischen Teil des Murlandes zu erwerben. Es war die sozial schwächere Gesellschaftsschicht, die auswanderte, und auch als solche von den Einwohnern von Prlekija angenommen wurde. In deren Augen aber stellten sie die Bevölkerung von Prekmurje als Ganzes dar.

Pomurje als Ganzes gesehen gehört noch heutzutage zu den unterentwickelten Gegenden Sloweniens, doch die Gesetzmäßigkeiten der Bevölkerungsbewegungen darin haben sich wesentlich geändert. Infolge jahrhundertelanger Auswanderungen ist Goričko stark entvölkert, und die dort lebende Bevölkerung hat eine ungünstige Altersstruktur. Die Ebene in Prekmurje wurde durch kleinere nichtlandwirtschaftliche Betriebe urbanisiert und die Bevölkerung dadurch konzentriert. Populationsbewegungen aus den früheren Zeitabschnitten nehmen heute die entgegengesetzte Richtung an. Jüngere Zuwanderer vom rechten Murufer suchen in Murska Sobota, in Beltinci und auch in einigen anderen Orten Arbeit und richten sich dort ihr Leben ein.